

Grijze zwemkrabben van het Noordzeestrand in de collectie

▲ IJskristallen op een dode strandkrab (*Carcinus maenas*) bij Noordwijk. (Bram Langeveld)

Steven Campbell [honorair conservator kreeftachtigen, Natuurhistorisch Museum Rotterdam; kaars83@hotmail.com]
Ellen van der Niet [coördinator Strandaanspoelsel monitoring-project Katwijk-Noordwijk; ellen.vd.niet@gmail.com]
Bram Langeveld [conservator, Natuurhistorisch Museum Rotterdam; langeveld@hetnatuurhistorisch.nl]

Jarenlang zijn er geen meldingen geweest van angespoelde grijze zwemkrabben (*Liocarcinus vernalis*) op het Nederlandse strand. Dat veranderde afgelopen winter. Opeens spoelden in en na de winterperiode veel exemplaren en rugschildjes van deze soort op het strand aan. In Nederland wordt op meerdere plaatsen langs de kust (twee-) wekelijks het strand onderzocht door vrijwilligers van het Strandaanspoelsel Monitoring Project (SMP) van Stichting Anemoon. Op en nabij het traject van SMP Katwijk-Noordwijk, verzamelden Marion Jäger, Wil Schipper en Ellen van der Niet in januari en februari 2017 veel angespoelde krabben. Dat het om de grijze zwemkrab ging, bleek pas na het determineren van de krabben door honorair conservator Steven Campbell. Een 'anatomische zwemkrables' in het Natuurhistorisch Museum Rotterdam kwam eraan te pas om ook in het vervolg te kunnen bepalen om welke soort het gaat. Er is een fraaie serie van deze grijze zwemkrabben opgenomen in de collectie, onder nummers NMR 9937-1433/38,

verzameld door Ellen van der Niet en door Timo en Bram Langeveld. Een ander deel van het materiaal wordt op het moment van schrijven behandeld om het droog in de collectie op te nemen.

Te koud

De grijze zwemkrab heeft oorspronkelijk een zuidelijke verspreiding. België en Nederland liggen aan de noordrand van het verspreidingsgebied. Deze krab lijkt vrij sterk op de gewone zwemkrab (*Liocarcinus holsatus*) en nog wat andere zwemkrabben (Ingle 1996). Toch is de grijze zwemkrab na wat instructies en met wat oefening goed te herkennen (Van der Niet *et al.* 2017). De afgelopen winterperiode was het water in het kustgebied koud. Té koud voor veel zeedieren die daar leven. Ze werden inactief en spoelden bij perioden met harde wind massaal aan. Daaronder waren diverse zuidelijke soorten die de laatste jaren met milde winters hun areaal hadden uitgebreid naar het noorden. Eén daarvan is de grijze zwemkrab.

Eerste waarnemingen

In november 1989 werd de grijze zwemkrab voor het eerst herkend in strandmateriaal langs de Belgische kust. In 1991 werden ook in Nederland exemplaren gevonden, echter te laat voor opname in het bekende krabbenboek van Adema (1991a). Dit maakte het noodzakelijk in het tijdschrift *Het Zeepaard* een aparte aanvulling te maken, waarvan de lay-out de stijl van het al gedrukte krabbenboek had (Adema 1991b). Daarin lezen we dat de eerste Nederlandse exemplaren gevonden werden op het SMP-traject bij Katwijk-Noordwijk op 3 maart 1991. In de daaropvolgende jaren nam de soort weer af, zowel in Nederland als in België, en was begin 1996 vrijwel verdwenen. Dit werd aan de koude winter van 1995/1996 toegeschreven (Rappé & d'Udekem d'Acoz 1997). De grijze zwemkrab kan makkelijk aangezien worden voor de veel voorkomende gewone zwemkrab *Liocarcinus holsatus*, maar heeft ook overeenkomsten met de - aanzienlijk zeldzamere - gemarmerde zwemkrab *Liocarcinus marmoreus*.

In de collectie van Het Natuurhistorisch bevinden zich grijze zwemkrabben uit 1991 tot en met 1995 en uit 2005. In de database van de Strandwerkgemeenschap zijn waarnemingen bekend uit de periode 1991-1995 (88 exemplaren) en uit 2004 (1 exemplaar). Bij telmee.nl kwamen waarnemingen binnen uit 2004 en 2005, daarna niet meer. Via waarneming.nl zijn vondsten gemeld uit 2010 en 2017. Steven Campbell vond de grijze zwemkrab tussen 1994 en 2013 negen keer op het strand van Hoek van Holland; in totaal ruim 70 exemplaren, zowel in fragmenten als compleet. Deze exemplaren zijn met name gevonden in de periode augustus - januari. In 2003 en 2005 spoelden veel exemplaren aan, met name nabij de pier. Tijdens een massale stranding van de Amerikaanse zwaardschede (*Ensis leei*) spoelden ook opmerkelijk veel grijze zwemkrabben aan nabij de pier. Bij Stichting Anemoon zijn vrijwel geen vondsten van de grijze zwemkrab bekend. Een mogelijke verklaring hiervoor is dat deze soort niet op het landelijke waarnemingsformulier staat en dus makkelijk over het hoofd kan worden gezien.

Opleving

Ellen van der Niet heeft sinds de storm van 13 januari 2017 (samen met Marion Jäger en Wil Schipper) meer dan 100 grijze zwemkrabben en 200 schildjes van deze soort verzameld op negen data en vier verschillende locaties, waaronder de SMP trajecten Katwijk-Noordwijk en Langevelderslag. Met de nieuw opgedane kennis was Ellen in staat om in haar opgeslagen foto's ook waarnemingen uit eerdere jaren terug te vinden. Na een e-mail (met foto's van de grijze zwemkrab) naar waarnemers van andere SMP-projecten, kwamen er meldingen binnen van Trudy Kühne van SMP Petten en van Frank Perk van SMP IJmuiden met vondsten van grijze zwemkrabben en schildjes. Gezien het plotselinge algemene voorkomen in aanspoelsel van de afgelopen winterperiode, moet de soort haar verspreidingsgebied de laatste jaren weer noordwaarts hebben uitgebreid. In hoeverre dit voldoende is om van een blijvende vestiging te spreken, zal de tijd moeten leren.

Echt zo zeldzaam?

Zou de grijze zwemkrab echt zo weinig aangespoeld zijn? Zestien van de achttien waarnemingen in de database van Stichting Anemoon zijn gedaan door Hans Adema of Jan Lucas (Vis 2010).

▲ Een door alcohol verkleurde grijze zwemkrab. (Steven Campbell)

▲ Vers verzamelde grijze zwemkrab van het strand Langevelderslag bij Noordwijk, 18 januari 2017; NMR 9937-1437. (Steven Campbell)

Beide zijn in 2005 gestopt met SMP Katwijk-Noordwijk. Daarmee vielen twee belangrijke krabbenwaarnemers weg. De drie vaak gebruikte informatiebronnen; het krabbenboek (Adema 1991a) en de soortbeschrijvingen op www.anemoon.org en www.krabben.net, geven geen afbeelding van de grijze zwemkrab. Daarom is in het blad Zoekbeeld van Stichting Anemoon aandacht besteed aan de herkenning van de grijze zwemkrab (Van der Niet *et al.* 2017). Deze organisatie en het Natuurhistorisch Museum Rotterdam willen graag meer weten over het voorkomen van deze krab op de Nederlandse stranden. Foto's en afmetingen van het rugschild zijn erg welkom. Wie niet aan de Strandmonitoring meedoet kan zijn/haar waarnemingen altijd doorgeven via telmee.nl, of via verspreidingsatlas.nl. Uiteraard kan dat ook direct per mail aan Stichting Anemoon. Wij vermoeden dat de grijze zwemkrab vaker aanspoelt dan tot nu toe wordt aangenomen. ◀

Literatuur

- Adema, J.P.H.M. 1991a - De Krabben van Nederland en België (Crustacea, Decapoda, Brachyura) - Nationaal Natuurhistorisch Museum, Leiden, 244 p.
- Adema, J.P.H.M. 1991b - Een aanvulling op: "De Krabben van Nederland en België"; De Grijze Zwemkrab, *Liocarcinus vernalis* (Risso, 1815) in de Noordzee gevonden - Het Zeepaard 51(5): 110-115
- Ingle, R.W. 1996 - Shallow water crabs - Synopses of the British Fauna, Cambridge University Press, 224 p.
- Niet, E. van der, Campbell, S. & Langeveld, B. 2017 - De Grijze Zwemkrab herkennen: iedereen kan het leren! - Zoekbeeld 7(1): 26-29
- Rappé, G. & d'Udekem d'Acoz, C. 1997 - Verschijnen en verdwijnen van de Grijze zwemkrab in de zuidelijke Noordzee - De Levende Natuur 98(5): 194-198
- Vis, R. 2010 - Herinneringen aan Jan Lucas (1926-2009) - Straatgras 22(1): 3-6